



جغرافیای انسانی مسیری برای توسعه پایدار در ایران

دلارام قندچی^۱، سید محمد تقی رئیس السادات^۲

^۱دانشگاه خوارزمی، delaram.ghandchi@gmail.com

^۲دانشگاه خوارزمی / smt.raissadat@gmail.com

چکیده

در عصر حاضر، توسعه پایدار جز مهمترین اولیتهای دولت ها می باشد. یکی از راهکارهای عملی در مسیر این هدف، تفکر جغرافیایی با رویکرد انسان گرا است. ژئوپاسفیک بخشی از علم ژئوپولیتیک است که در خلال استنتاج های جغرافیایی در مسیر آزادی و انسانیت حرکت می کند، بنابراین می توان از این رویکرد جغرافیایی برای ارائه برنامه های عملی در جهت توسعه پایدار انسانی بهره جست. یکی از راه حل های عملی و تجربه شده انسانی در این مسیر هم تکمیلی است، هم تکمیلی سابقه طولانی به اندازه تجربه زیست بشر دارد و مسیری در جهت توسعه انسانی با توجه به عوامل جغرافیایی می باشد که تا کنون کمتر به ظرفیت های آن پرداخت شده است. کشور ایران ایران با توجه به موقعیت جغرافیایی وجود بیابانها و مناطق کوهستانی دچار گسست جغرافیایی است، این موضوع به همراه نبود برنامه ریزی مناسب منجر به بازماندن بیشتر مناطق کشور از توسعه انسانی شده است. در حال حاضر به دلیل خشکسالی، نبود راه های ارتباطی مناسب و تمرکز ثروت، قدرت و توجه در مرکز، شاهد مشکلات بسیاری در ایران هستیم. که مهمترین آن مهاجرت فزاینده به پایتخت و شهرهای بزرگ کشور و حتی خارج از کشور با امید دستیابی به امکانات زیستی عادلانه می باشد. پژوهش حاضر با روش توصیفی - تحلیلی به بررسی موضوع پرداخته، و با دید کل نگر و سیستمی که اساس تفکر جغرافیایی است به این نتیجه می رسد؛ با توجه به جغرافیای انسانی و طبیعی اصل هم تکمیلی را به عنوان یکی از راه کارهای عملی در جهت توسعه پایدار انسانی برای کشور ایران ارائه داد.

واژه های کلیدی: جغرافیای انسانی، هم تکمیلی، صلح جغرافیایی، توسعه پایدار، ایران

مقدمه

فراهم کند. البته تحریم های بین المللی و جنگ نیز تاثیر مهمی در این عقب ماندگی داشته است. از جمله مهمترین موارد در خصوص معضلات و مشکلات این توسعه نیافتگی می توان به فقر و گرسنگی فزاینده، عقب ماندگی فرهنگی، عدم دسترسی به امکانات زیستی مانند (آب، آموزش، بهداشت و ...) اشاره کرد که خود منجر به مشکلات بزرگی چون مهاجرت گسترده از روستاها به شهر و نیز مهاجرت از شهرهای حاشیه فلات مرکزی ایران به بخش های توسعه یافته تر کشور شده است. این مشکلات به طور زنجیروار باعث بروز مشکلات بزرگتری مانند به هم ریختن تناسب جمعیت روستایی و شهری و نیز تناسب جمعیت با سواد و نخبه خواهد شد. همچنین در این زنجیره مشکلات می توان به حاشیه نشینی، ناهنجاری های اجتماعی، خالی شدن روستاهای مرزی، کاهش تولیدات کشاورزی و دامداری و در نهایت بروز مشکلات امنیتی و اجتماعی اشاره کرد.

پژوهش حاضر با روش توصیفی - تحلیلی و استفاده از منابع کتابخانه ای (کتاب، مجلات، اینترنت) به تبیین موضوع پژوهش می پردازد. سوال اصلی پژوهش که در پی یافتن پاسخ آن هستیم این است که هم تکمیلی چگونه می تواند مسیری برای توسعه انسانی کشور ایران باشد؟ فرضیه نگارندگان نیز این است که با بررسی تجربه زیست بشر و توجه به اصل هم تکمیلی و نگاهی انسان گرایانه و صلح آمیز به مفهوم توسعه می توان توسعه انسانی و در نهایت توسعه پایدار در کشور ایران را متصور شد.

جغرافیای انسانی یعنی مطالعه محیط طبیعی در رابطه با عکس العمل زندگی انسانی. به عبارت دیگر، جغرافیای انسانی قلمرو بررسی ارتباط بین محیط طبیعی با گروه های انسانی است که این گروه ها در محیط های جغرافیایی خود پدیده های طبیعی را مشاهده، درک و عکس العمل نشان داده، شرایط زندگی خود را با آن منطبق می سازند [۹]. در خصوص توسعه انسانی اینگونه می توان گفت توسعه انسانی در واقع توسعه توانایی های افراد جامعه از طریق مشارکت فعال در فرایند هایی است که زندگی آنها را تشکیل می دهد و شرایط زندگیشان را بهبود میبخشد همین تعریف توسعه انسانی را از دیگر رویکردها مانند رویکرد منابع انسانی، نیازهای حیاتی و رویکرد رفاه جمعی فراتر می برد. توسعه انسانی در عین حال که فرایندی برای گسترش انتخاب ها و فرصت های مردم است، خود به عنوان هدف نیز در نظر گرفته می شود. توسعه انسانی این مفهوم را در بر دارد که مردم باید مستقیما بر امور و فرایندهایی که زندگی جمعی آنها را شکل می دهد تاثیر گذار باشند. همچنین باید اضافه کرد که رشد اقتصادی یکی از مهم ترین ابزار در جهت رسیدن به توسعه انسانی است و نه هدف نهایی آن [17].

در ایران نیز توجه به توسعه انسانی از چندین سال پیش افزایش یافته است اما گستردگی و بی عدالتی جغرافیایی و عدم پرداخت به استراتژی توسعه انسانی نتوانسته زیر ساخت مناسب را جهت توسعه